

VÅR TID ER NÅ

KIRKENES I ENDRING

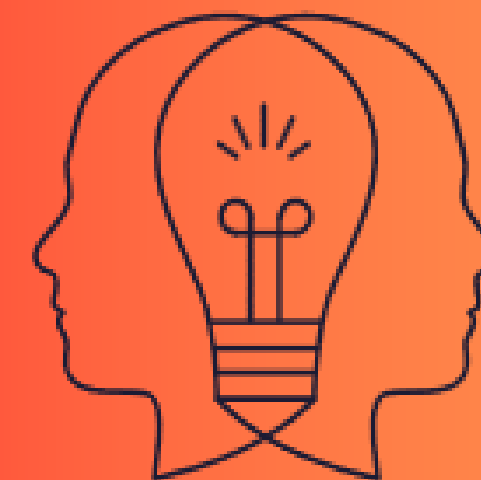

VÅR TID ER NÅ

KIRKENES I ENDRING

I dag er vi her

MULIGHETS- STUDIEN

150

foreslåtte tiltak

Fra 14

fokusområder

Kirkenes regionen

Vår tid er nå

Hvorfor?

Vi er i en unik situasjon.

Først var det gruva. Så Russland og samarbeid. Deretter krig og et nytt NATO

Vi snur oss rundt. Og setter dagsorden selv.

Alle politikere og ministre sier:

Ingen beredskap uten siviltrykk med bærekraft

Nå snur vi oss rundt. Og setter dagsorden selv. Vi må bli tydelige på hvordan vi bygger et enda mer bærekraftig samfunn hvor vi ivaretar det hele Norge og andre forventer av oss.

Ingen skal tvile på at hele samfunnet, hele befolkningen står bak

Alle er med:

Kommunen, Innovasjon Norge, Næringsforeningen, Handel og Service foreningen, Visit Kirkenes, forsvaret, politiet, sykehuset, frivilligheten.

1 BAKGRUNN FOR PROSJEKTET «VÅR TID ER NÅ»

1.1 UTFORDRINGEN

Prosjektet Vår Tid Er Nå ble lansert for å adressere noen fundamentale utfordringer som Kirkenes og Sør-Varanger må løse, nemlig å snu en trend som er preget av fraflytting, fallende attraktivitet, fallende aktivitet og minskende lokal kraft til økt bosetting, vekst i næringslivet og optimisme.

Sør-Varanger kommune har i dag ca. 9.900 innbyggere, og Statistisk Sentralbyrå beregner i sine modeller at dette vil vokse til 10.187 i 2050, altså en vekst på under 2% i løpet av de neste nesten 30 årene. Befolkningen i Norge i sin helhet beregnes å vokse ca. 11% i samme periode. Sør-Varanger forventes altså knapt å ta del i denne veksten. Samtidig forventes andelen i arbeidsfør alder (20-64 år) å falle fra dagens ca. 60% til 53%. Det vil altså i perioden være en netto reduksjon i mennesker i arbeidsfør alder på ca. 10%. Dette er bare noen få av tallene som viser alvorret, og det vil ha stor påvirkning blant annet på fremtidig skatteinngang i kommunen.

Den fundamentale utfordringen er å snu dette til økt bosetting, større attraktivitet og aktivitet blant unge voksne samt barnefamilier. Vi må skape et mer bærekraftig næringsliv og økt optimisme for å utvikle videre et solid sivilt fotavtrykk i Sør-Varanger.

1.2 EN LANGSIKTIG TREND SOM STÅR I FARE FOR Å AKSELERERE

Den negative trenden er ikke ny. I NHOs «Kommune NM», som er en ren rangering på indikatorer på attraktivitet og lokal vekstkraft basert på ulike forhold ved næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse og kommunal økonomi, viser dette. Sør-Varanger ligger nå på en 220. plass blant landets 356 kommuner, men har falt hele 81 plasser på rangeringen fra 2015 til 2022. Det tilsvarer altså en nedgang fra indeks 61 i 2015, altså godt over middels, til indeks 38 i 2022, altså godt under middels i 2022.

Sør-Varanger har vært i en kontinuerlig omstilling siden 1990 tallet, men tallene fra NHOs «Kommune NM» gir kommunen en relativt høy rangering i 2015, men deretter er det jevn nedgang. Dette reflekterer jo at utfordringene ble vesentlig forsterket etter at gruven gikk konkurs i 2015. Tallene fra NHO viser imidlertid også at nedgangen fra 2015 til 2021 var på 61 plasser på rangeringen, altså en snittnedgang på omtrent 10 plasser ned hvert år. Fra 2021 til 2022 falt imidlertid Sør-Varanger ytterligere 20 plasser. De allerede eksisterende utfordringene ble forsterket av pandemien i 2020-2022, som begrenset mobilitet, reduserte russehandelen og påvirket mange deler av næringslivet negativt. Effekter av krigen i Ukraina merkes spesielt sterkt i Sør-Varanger, gjennom redusert grensehandel og ikke minst redusert oppdragsmengde for verftsindustrien som har hatt en stor andel kundegrunnlag østfra.

Det er ikke realistisk å basere seg på at forholdet til Russland vil kunne forbedre i overskuelig tid. Det er heller ikke realistisk, og antageligvis heller ikke ønskelig, å basere fremtidshåpet på en retur til fortidens avhengighet av én dominant nøkkelbedrift, slik gruvedriften har vært.

For å snu trenden er det et stort behov for endring, utvikling og omstilling i Kirkenes by og i Sør-Varanger kommune. Tiltak for å sikre bosetting, bærekraftig og voksende næringsliv og optimisme må identifiseres.

Denne Mulighetsstudien er resultatet av en prosess for å identifisere et bredt spekter av mulige tiltak og ideer som kan bidra til å snu denne trenden.

1.3 PERSPEKTIVER LANGT UT OVER SØR-VARANGER

Krigen i Ukraina har medført store endringer i det sikkerhetspolitiske bilde. Forholdet til Russland er fundamentalt endret. Sør-Varanger kommune utgjør Norges landfaste grense mot Russland, og er dermed Norges, NATOs og Schengen/EUs grense mot Russland. Sør-Varangers rolle i det større sikkerhetspolitiske perspektiv blir enda viktigere nå når Finland, og etter hvert Sverige, trer inn i NATO.

Beredskap er derfor helt sentralt. Beredskap forutsetter et velfungerende og robust sivilsamfunn rundt, som igjen fordrer et robust næringsliv. Alle statsministere og statsråder som har besøkt Kirkenes har fastslått offentlig at det er utenkelig å ha effektiv beredskap ved grensen til Russland uten sivilt fotavtrykk. I forbindelse med vedtaket om elektrifisering av LNG-anlegget på Melkøya, uttalte Statsminister Jonas Gahr Støre:

"Invasjonen fra Russland i Ukraina har endret forholdet til vår nabo i øst og økt den sikkerhetspolitiske betydningen av aktivitet, muligheter og bosetting i nord. Det har vi kjent fra tidligere tider i sikkerhetspolitikken. Nå kjenner vi det på ny. (...) Og derfor er det altså en sterk sikkerhetspolitisk dimensjon ved den beslutningen vi tar i dag; det er et bidrag til denne aktiviteten som skal gjøre at ungdom blir boende, flytter til, og at næringslivet vårt satser i nord."

Statsminister Jonas Gahr Støre, 08.08.2023

Her understrekes den sikkerhetspolitiske dimensjon ved satsningen eksplisitt. Bosetning og robust næringsliv er en forutsetning for beredskap. Endring og omstilling i Kirkenes, og i Sør-Varanger i sin helhet er ikke bare viktig for lokalsamfunnet, men er også av svært stor sikkerhetsmessig betydning for Norge, for NATO, og for Finland og Sverige, så vel som for EU/EØS.

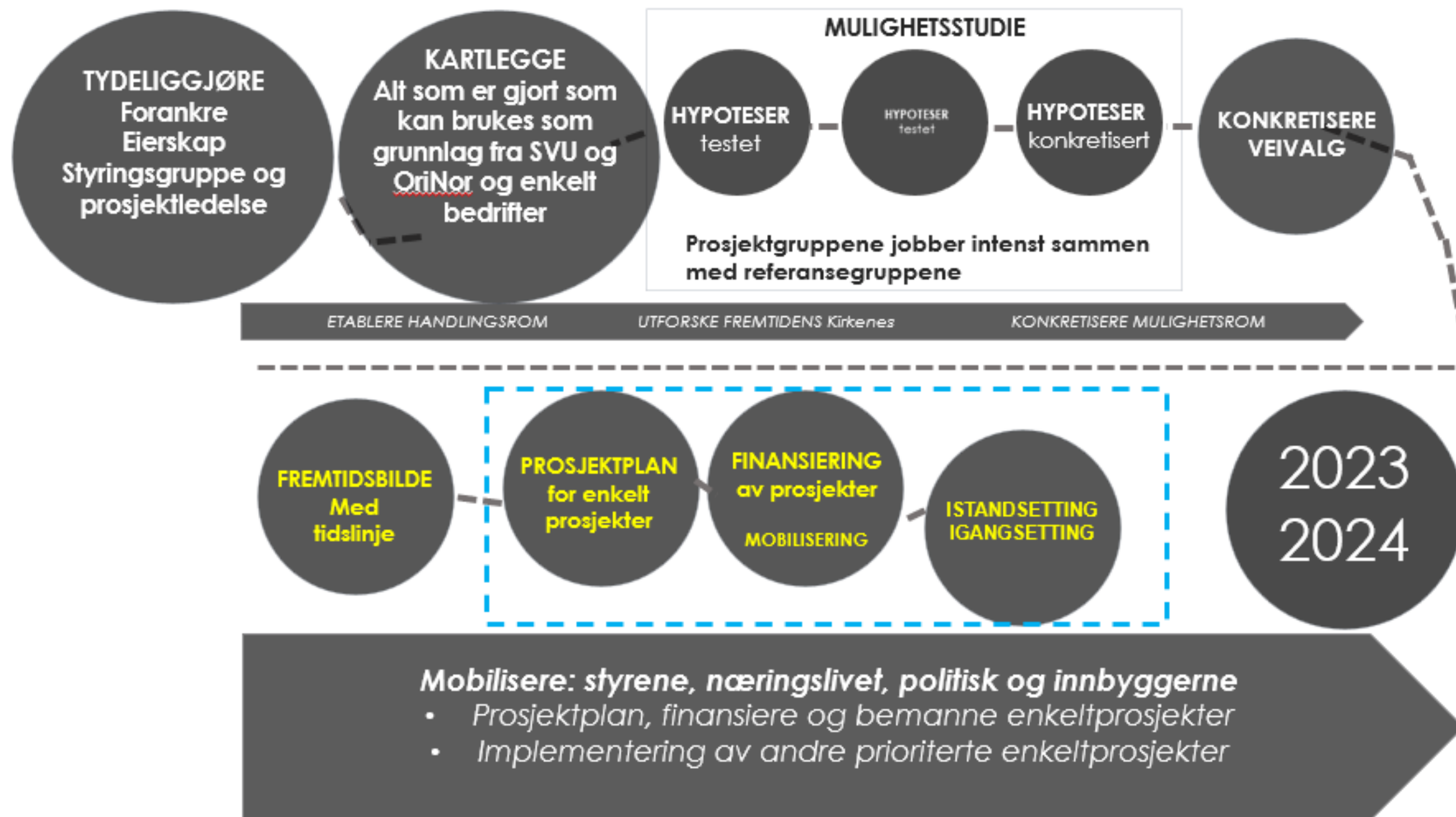
Beredskap er adressert som et eget «Fokusområde» med sine egne tiltak i denne Mulighetsstudien, men beredskap er også et underliggende mål ved helheten. Prosjektet Vår Tid Er Nå ble lansert for å identifisere tiltak som kan bidra til økt bosetting, styrket næringsliv og optimisme i Sør-Varanger. Økt bosetting, robust næringsliv og optimisme er selve bærebjelkene som må være til stede for at robust beredskap skal kunne bygges.

Å skape økt bosetning, robust næringsliv og optimisme i Sør-Varanger er dermed også et norsk, nasjonalt anliggende, og Vår Tid Er Nå har derfor sett det som vesentlig å ikke på noen måte utelukke tiltak og ideer som vil kreve nasjonale ressurser, i tillegg til de lokale. Tvert imot; behovet for sikkerhet og beredskap og suverenitetsutøvelse i nord er så viktig at alle krefter må mobiliseres og alle stener snus, men initiativet skal komme fra lokalsamfunnet, og denne Mulighetsstudien er første trinn i denne prosessen.

I Norsk Monitor, en sosiokulturell studie som har vært gjennomført siden 1985 og som kartlegger viktige samfunnspolitiske trender i Norge ser vi en annen tydelig trend. Fra 2003 har andelen som bor i distrikts- Norge gått ned, men andelen som ønsker å bo der går opp. Man skal være oppmerksom på en del utfordringer i tolkningen, bl.a. hvordan distrikts- Norge er definert, men trenden er likevel tydelig. En annen interessant undersøkelse er Telemarksforskning sin årlige kulturindeks, en årlig oversikt over kulturtilbud og kulturaktivitet i norske kommuner. På denne ligger Sør-Varanger på 2021-målingen helt oppe på en 19.plass nasjonalt.

Disse undersøkelsene understreker at det finnes mange positive trekk og tendenser å bygge på i arbeidet med å forsøke å snu trenden i Sør-Varanger, og vi håper at denne Mulighetsstudien vil danne grunnlag for å få dette arbeidet drevet videre, til glede både for lokalsamfunnet, for Norge og for våre allierte.

Vår tid er nå/TIDSLINJE

1.5.4 STYRINGSGRUPPE

Styringsgruppen har hatt den funksjonen at de ulike Fokusgruppes ledere har møttes for å diskutere på tvers og gi innspill på helheten i og innretningen av dokumentet. Styringsgruppen har bestått av følgende:

Niels Røine, Kirkenes Næringsforening

Monica Jerijævi, Varanger Kraft

Audun Celius, Tschudi

Solveig Steinmo, Kirkenes fondsforvaltning

Vibeke Tannvik, NHO Arktis

Gunnhild J. Brimheim, Basen 2.0, Sør-Varanger kommune (oppvekst)

Bård Gamnes, Barel

Terje Jørgensen, Kirkenes havn

Per-Christian Ludvigsen,

Astrid Fadnes, Pikene på broen

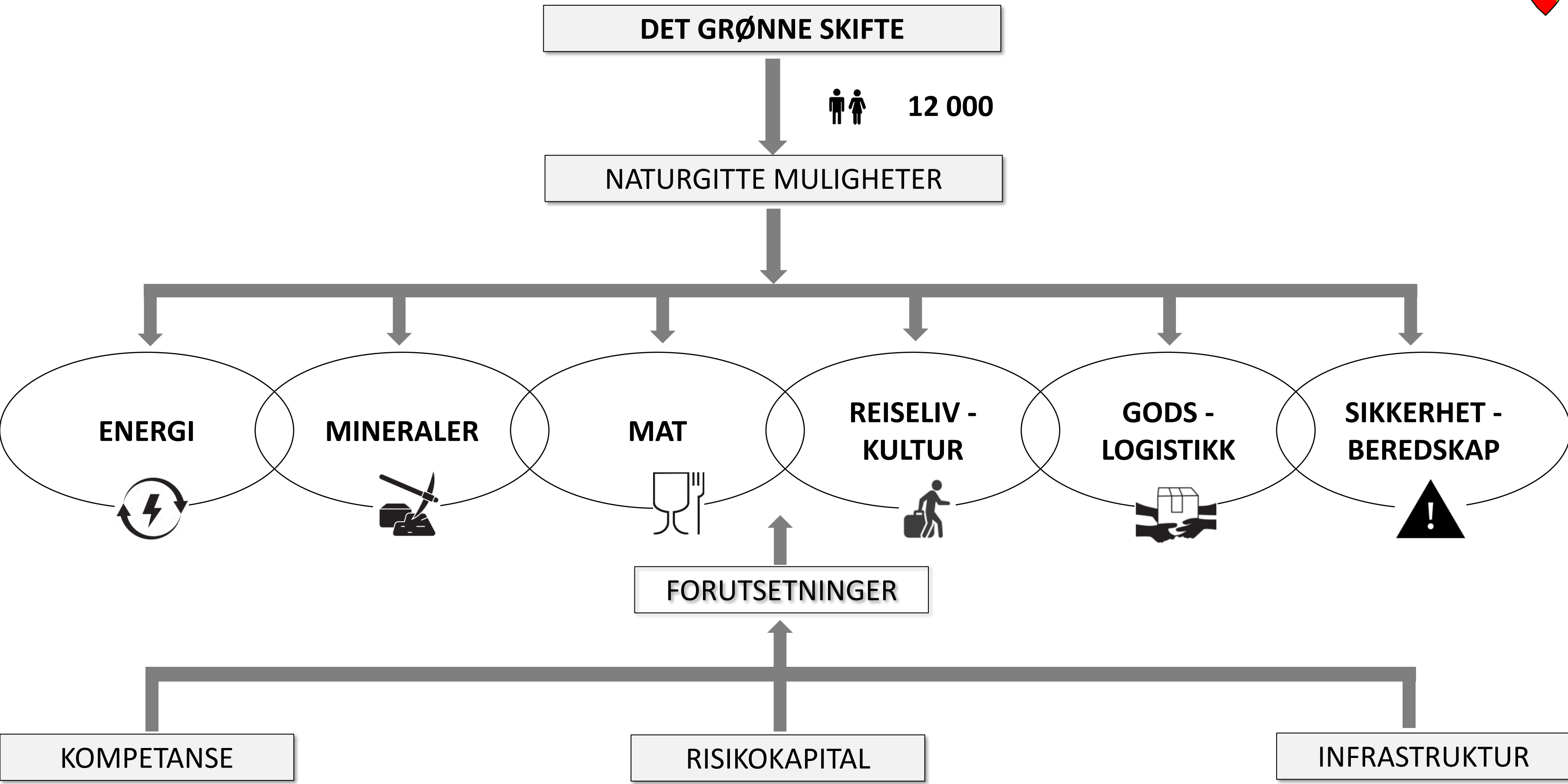
Kenneth Stålsett, SVU (Observatør)

Stian Celius, Sør-Varanger kommune (næringssjef) (Observatør)

Sveinung Gabrielsen, Innovasjon Norge (Observatør)

PROSJEKTADMINISTRASJON

Prosjektadministrasjon og – gjennomføring har primært anvendt tidsressurser fra prosjekteier Niels Røine, samt innleide ressurser.

Situasjonserkjennelse: Stor sikkerhetspolitisk betydning

VÅR TID ER NÅ
KIRKENES I ENDRING

“Finnmark og Øst-Finnmark er av stor geopolitisk betydning for Norge og våre allierte”

Statsminister Jonas Gahr Støre,
8.august.2023

Et momentum som må benyttes nå

- Sør-Varangers unike posisjon gjør behovet for å løse våre utfordringer til et viktig nasjonalt anliggende.
- Vår Tid Er nå er et forsøk på å benytte det denne erkjennelsen har skapt av momentum.
- For å lykkes må Sør-Varanger gå foran med solide prosjekter basert på kompetanse og fakta, stå samlet, og være gode i påvirkningsarbeidet med felles «story-telling».

Sør-Varanger

VÅR TID ER NÅ
KIRKENES I ENDRING

Verdiløfte: Vi i Sør-Varanger skal være et bærekraftig sivilt samfunn hånd i hånd med sikkerhet- og beredskapsaktører

Hvem vi er til for: Sør-Varanger er til for alle i Kirkenes og Sør Varanger, men disse erkjennelsene gjør at vi er til for folk utenfor Sør-Varanger; Norge, Norden, hele Vesten

Plan besluttet mars 2023

2023-2024

VÅR TID ER NÅ
KIRKENES I ENDRING

TYDELIGGJØRE

KARTLEGGE

Forankre eierskap, styringsgruppe og prosjektledelse.

ETABLERE
HANDLINGSROM

MULIGHETS-
STUDIE

HYPOTESER
TESTET

HYPOTESER
KONKRETISERT

Prosjektgruppene jobber intenst sammen med referansegruppene

UTFORSK
FREMTIDENS
KIRKENES

KONKRETE
VEIVALG 11.08

FREMTIDSBILDE
11.08

REALISTISK
MULIGHETSROM

PROSJEKTPLAN

FINANSIERING AV
PROSJEKTER

MOBILISERE
POLITISK

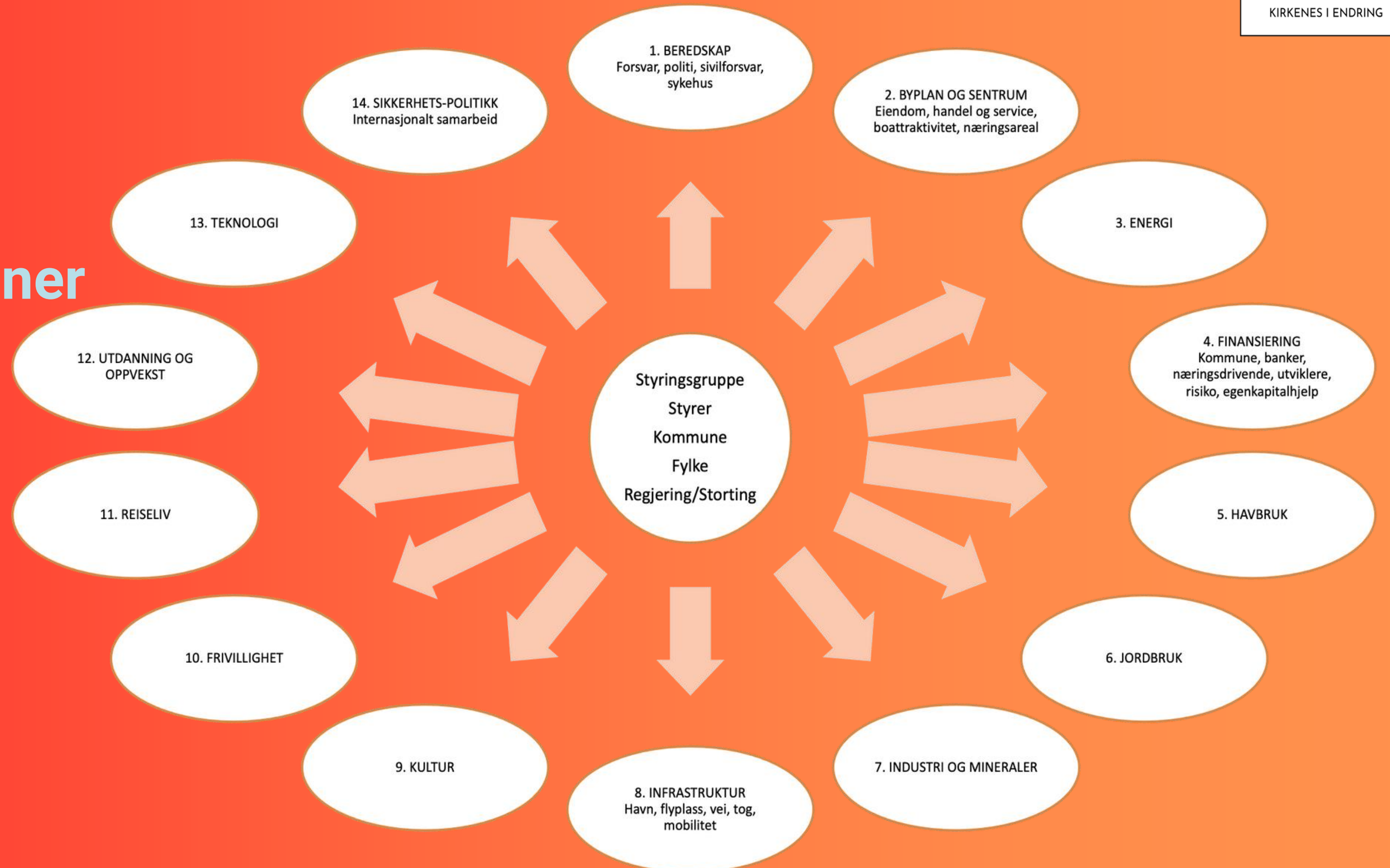
ISTANDSETTING &
IGANGSETTING

IMPLEMENTERING

Mulighetsstudie basert på 14 fokusområder

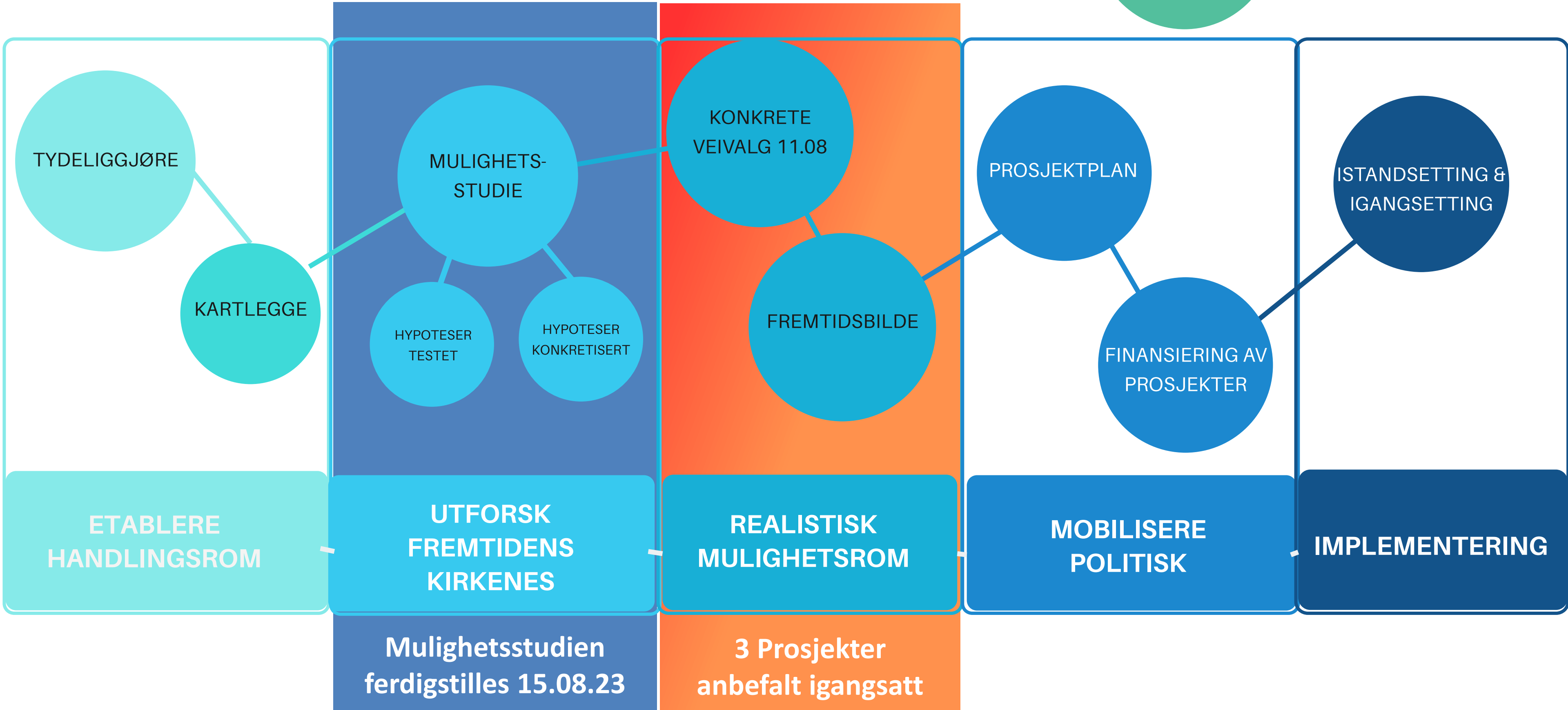

Bare frivillig arbeid fra 14 prosjektledere og ca. 70 personer til sammen i gruppene

Prosjektgjennomføring

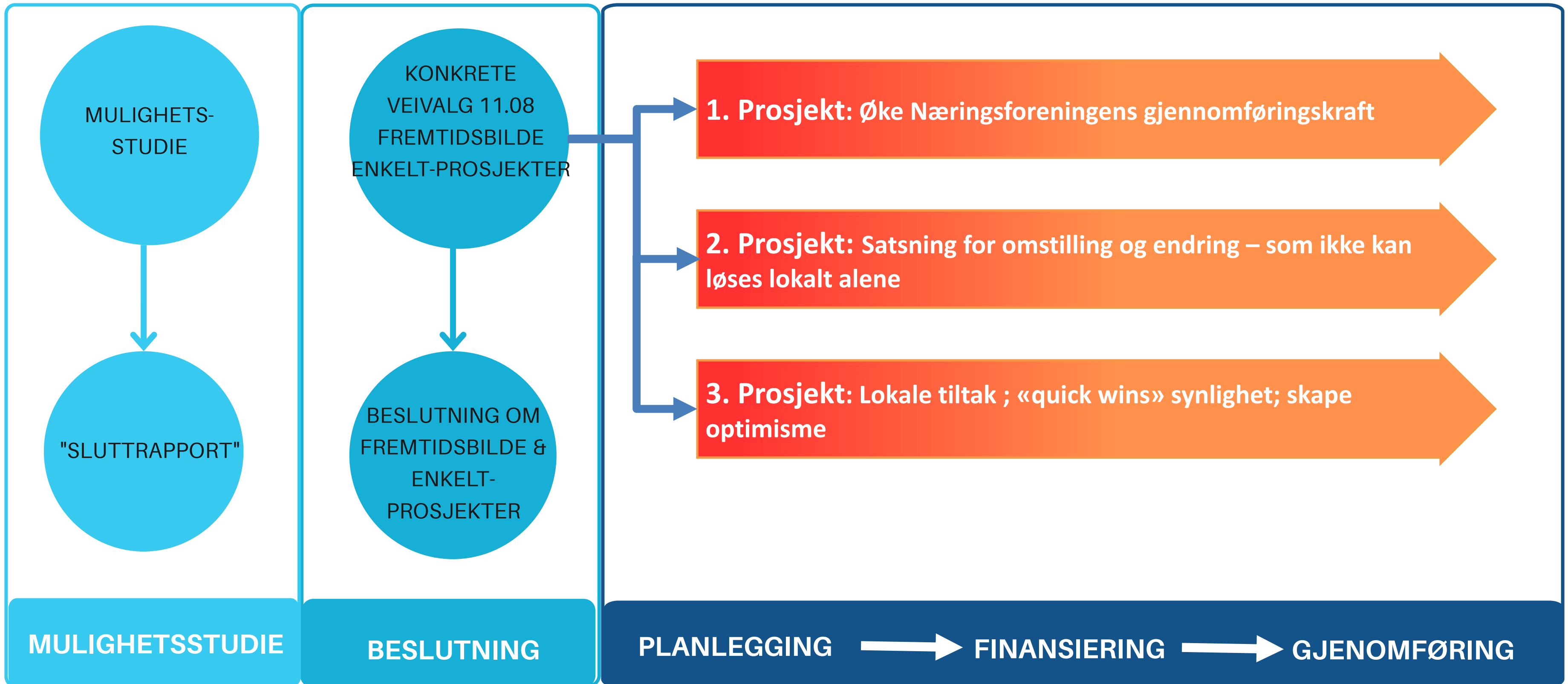
2023-2024

Veien videre

VÅR TID ER NÅ
KIRKENES I ENDRING

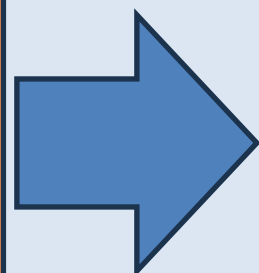

Prioritering og organisering

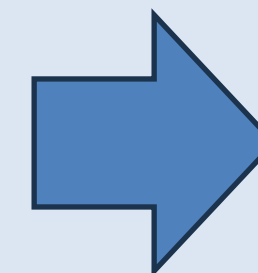
MULIGHETS- STUDIEN

150
foreslåtte tiltak
Fra 14
fokusområder

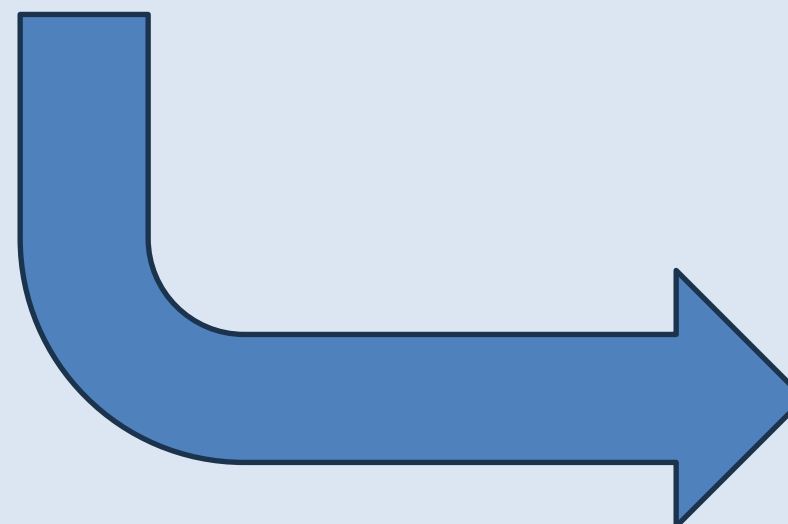
Tiltakene vurderes ut i fra hvorvidt de kan initieres og drives frem av oss sjøl.. Eller om de krever ressurser utenfra; fra stat eller fylke

De store flaksehalsene og løftene som må gjøres nasjonalt, samles i Prosjekt 2. Disse tiltakene grupperes og organiseres tematisk i *Enkeltprosjekter*

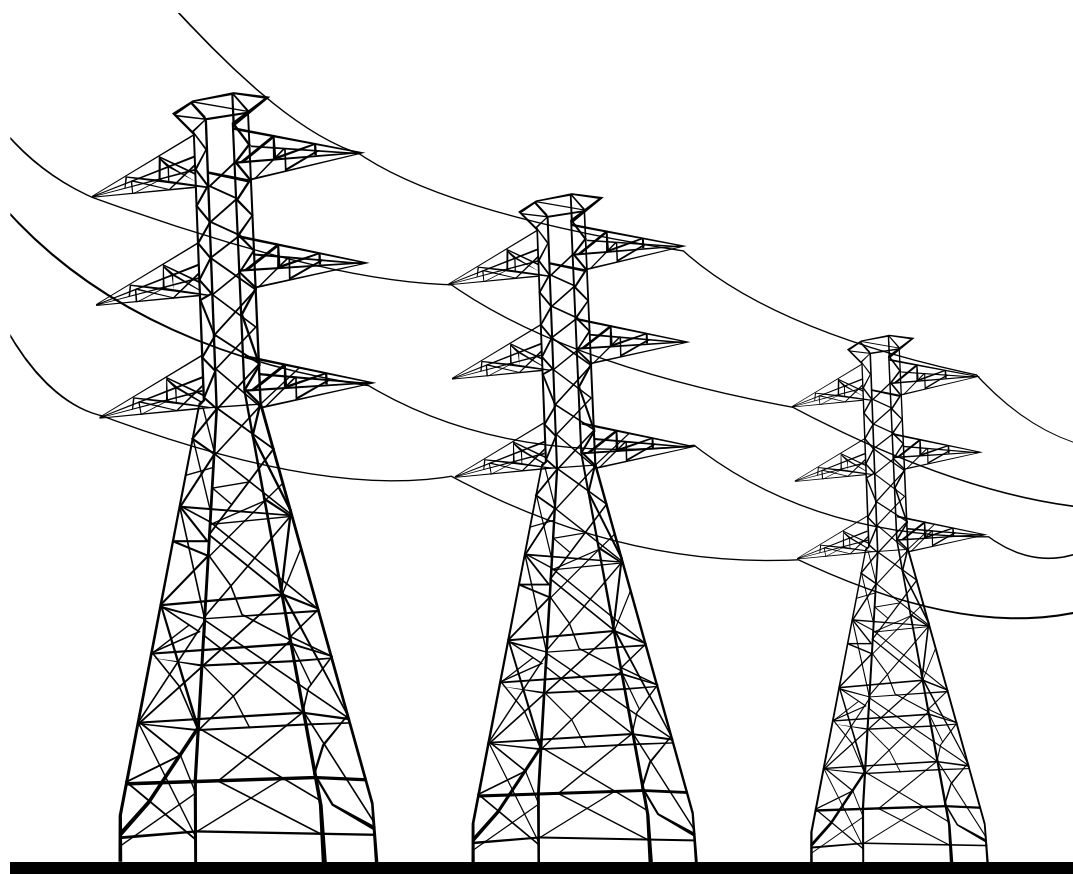
Alle tiltak som kan gjennomføres lokalt organiseres og prioriteres med mål om å skape «quick wins», men også å fortsette over tid.

Å styrke Næringsforeningen slik at den kan gjøre sin del i å gjennomføre er et separat prosjekt. Samle krefter for å gjennomføre!

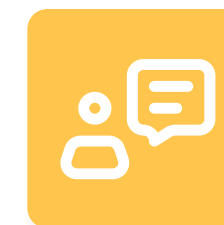
EKSEMPEL –ikke ferdigtenkt enda!

ENKELTPROSJEKT 1: KRAFT

Målsetning

Få gjennomført vesentlig løft som gjerner flaskehalser for alt annet. Vår Tid Er nå, og det må utnyttes!

Organisering

Må ha med nøkkelpersoner med ekspertise og samarbeide med industrien, kommunen etc., og bygge effektiv lobbying.

Tiltak identifisert fra mulighetsstudien som trenger nasjonal drahjelp:

420 kV-linje til Varangerbotn og back-to-back Varangerbotn - Finland

Mer grønn, fornybar energi

Hydrogen-/ammoniakk-produksjon

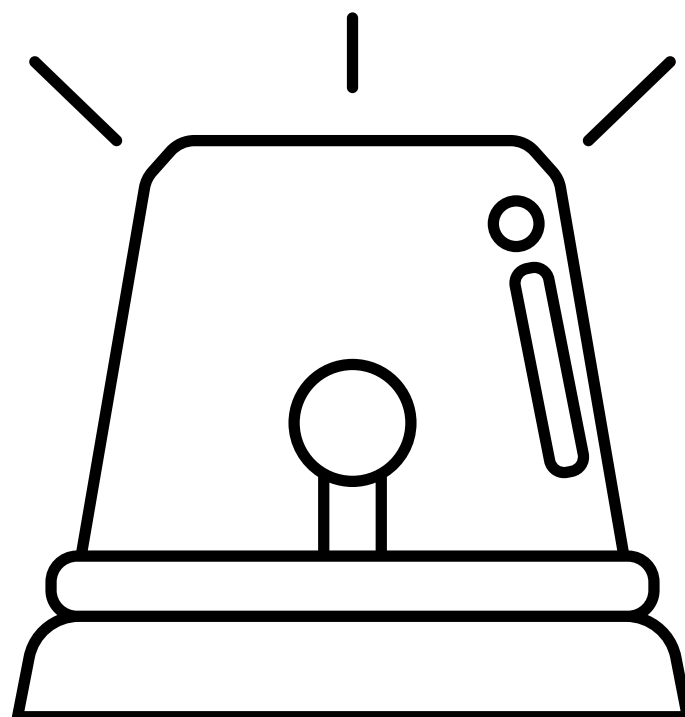
Tilknytning på vilkår

Lavere nettleie

Substituering av anleggsbidrag

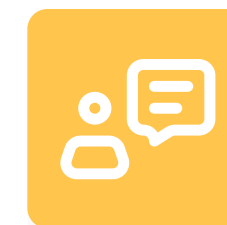
EKSEMPEL –ikke ferdigtenkt enda!

ENKELTPROSJEKT 2: BEREDSKAP

Målsetning

Få gjennomført vesentlig løft som gjerner flaskehals for alt annet. Vår Tid Er nå, og det må utnyttes!

Organisering

Må ha med nøkkelpersoner med ekspertise og samarbeide med relevante departementer, fylke, kommunen og søke å bygge internasjonalt nettverk rundt.

Tiltak identifisert fra mulighetsstudien som trenger nasjonal drahjelp:

Statens Hus/Nasjonalt beredskapssenter

SAMLOK (Beredskapens Hus)

Utvikle tiltakssonen, som per i dag ikke virker etter hensikten

Være aktivt koordinerende mellom myndigheter, næringsliv og

Bilateralt beredskapssamarbeid utvikles FI-NO

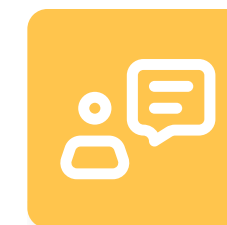
EKSEMPEL –ikke ferdigtenkt enda!

ENKELTPROSJEKT 3: INFRASTRUKTUR

Målsetning

Få gjennomført vesentlig løft som gjerner flaskehalser for alt annet. Vår Tid Er nå, og det må utnyttes!

Organisering

Må ha med nøkkelpersoner med ekspertise og samarbeide med kommunen

Tiltak identifisert fra mulighetsstudien som trenger nasjonal drahjelp:

Omlagging E6 m/ny bro og tunnell til Kirkenes

Sentrumsmobilitet, fornyet sjøfront og ny cruisekai

Oppgradert Fv92 fra Neiden til grensen mot Finland

Vedlikehold av veier

Terminal Høybuktnoen

Forlenging rullebanen

Ny vei gjennom Pasvikdalen

Ny kryssløsning for Fv92/E6 i Neiden